

SZENTIRMAY RÉKA

És a pávák vajon

2011. március 11-e átlagos napnak indult, mígnem kora délután 9,1-es magnitúdójú földrengés rázta meg Japán keleti partvidékét. Minden idők egyik legerősebb földmozgását hamarosan 10 méteres hullámokkal érkező szökőár követte. A közvetlenül a tengerparton elhelyezkedő Fukushima Daiicsi atomerőmű biztonsági rendszere az aktív reaktorokat a rengést követően azonnal leállította, a cunami azonban ellehetetlenítette a hűtést végző generátorok működését. A természeti katasztrófát követő néhány napban három reaktorban történt teljes zónaolvadás, négy blokk szerkezete pedig olyan mértékben károsodott, hogy végül nagy mennyiségű radioaktív anyag szennyezte be az erőmű több tíz kilométeres környezetét.

Miho Kajioka: *BK0057*, 2012, színezett zselatinos ezüst, © Miho Kajioka, az IBASHO jóvoltából

A katasztrófát követően két hónappal Miho Kajioka (1973) újságíró az erőműtől mintegy 300 kilométerre északra található Kamaisi városában dolgozott, hogy megemlékezzen a több, mint 800 helyi áldozatról. A Japánban felnőtt művész 18 évesen vette nyakába a világot, hogy festészetet tanuljon Kaliforniában és Kanadában. Tanulmányai után hazatérve a nemzetközi hírek világában helyezkedett el, a földrengést követő óriási hullámok lerombolta épületek mellett zavartalanul virágzó rózsák azonban akkora hatást gyakoroltak rá, hogy újra kezébe vette az egyetemi évek óta elhanyagolt fényképezőgépét. Szenvedélyesen kutatni kezdte a fukusimai

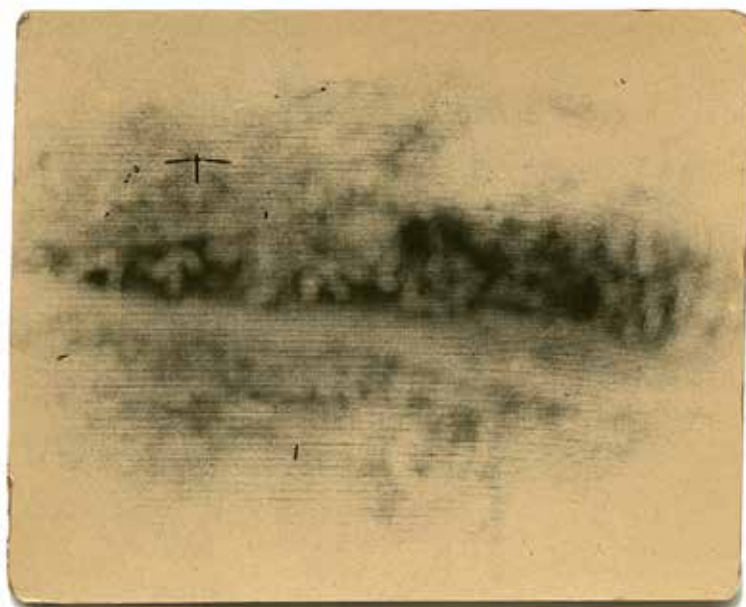
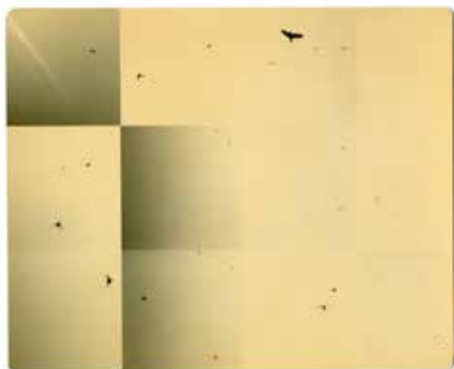
katasztrófa témáját, így talált egy blogbejegyzésre a leolvadt reaktorok 20 kilométeres körzetében élő pávákról. A japán kultúrában a szeretetet, kedvességet és törődést jelképező madarak hamarosan munkája szimbólumává is váltak: „A megörökített pávák a fejemben kavargó képeket hivatottak megtestesíteni. Egy-egy szimbólum olykor sokkalta hatásosabb a valóságnál.”¹ [BK0056] Később más állatok, hátrahagyott haszonjóságok vagy vadmadarak is fontos részévé váltak a projektnek. A távolkeleti filozófiának megfelelően a bárányok a boldog családi életet, míg a madarak a hosszú életet és a jószerencsét jelképezik. [BK0180 és BK0370]

hová tűntek?

Miho Kajioka: BK0180, 2015, színezett zselatinos ezüst, © Miho Kajioka, az IBASHO jóvoltából

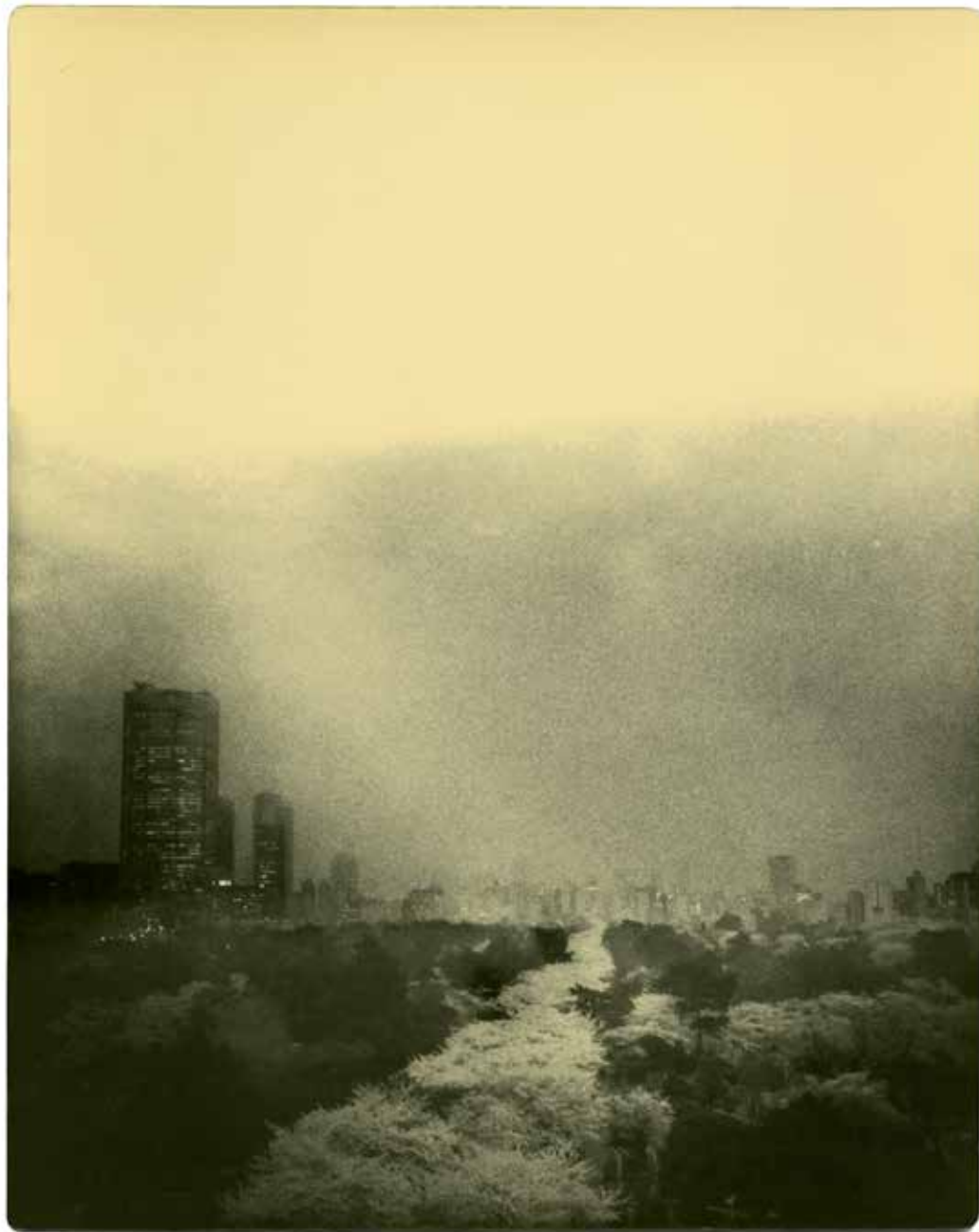
Kajioka alkalmazottból szabadúszóvá vált, hogy több időt tölthessen új küldetésével, a fukusimai csapás vizuális feldolgozásával. „Nem a történeteket szeretném megosztani a nézőkkel, hanem a hangulatot”: az a maréknyi túlélő, aki sosem hagyta el a lezárt területet, legalább annyira vidám és optimista, mint amennyire áldozat. Annak ellenére, hogy augusztusban még soha olyan üres strandokat nem látott, mint akkor, 2011 nyarán, Kajioka célja, hogy ne csak a tragédia emléke éljen tovább. [BK0057] A munkát gyönyörűen összefoglaló *And, where did the peacocks go?* [És a pávák vajon hová tűntek?] című album 2018 végén jelent meg 440 példányban.²

Miho Kajioaka: **BK0370**, 2018, színezett zselatinos ezüst, © Miho Kajioaka az IBASHO jóvoltából

A könyvvel megegyező című kiállítás 2015 óta járja a világot, magam a 2018-as rotterdami Haute Photographie során ismerhettem meg az anyagot. A kortárs konceptuális fotográfia ritkán hat meg, Kajioaka képei azonban első látásra lenyűgöztek. Mindez alighanem a „tálalásnak” köszönhető: habár a műfaj az utóbbi majd fél évszázadban határozottan a falra alkot,³ ritkán látok ennyire átgondolt, harmonikus megoldásokat. A japán művészről viszont épp olyan természetességgel készíti falra szánt összeállításait, mint albumait. Ízléssel, mindenféle erőfeszítés legkisebb látszata nélkül, a felkelő nap országának kulturális ha-

gyományait ösztönösen követve: egyszerű eleganciával, sejtelmesen, mégis sokat mondvá. Hervadó virágai nem pusztán a balszerencse motívumai: a változás az élet része, legyen az születés vagy elmúlás. [BK0065] A motívumokat körülvevő csend szinte buborékot alkot a szemlélő körül, a fénykép határain kívül és belül egyaránt. Az üveg mögött levitáló, megszokott formátumokat semmibe vevő ezüst zselatin nyomat és a keret közötti lélegzetvételnyi pihenő épp annyira szerves része az alkotásoknak, mint a fotókon első ránézésre meglepő, szinte hiányzó elemeket bújtató alacsony kontraszt, vagy éppen teljes

fehérség/sötétség. A felvételek egyenként is figyelemre méltók, de együtt kiállítva hatásosak csak igazán. Talán nem is váltam volna rajongóvá, ha csak egyik fotografiáját látom valahol magányosan.

A halványsárgás-barnás fényképek valójában színezett fekete-fehér felvételek, amelyeket a fényképész a sötétkamrában csiszol vonneguti borostyánná; pillanatokot, s olykor rovarokat rabul ejtve az örökkévalóságnak. [BK0289] A mindennapokban rejlő örömet akarja konzerválni és mindezt másokkal megosztani: Kajioaka, saját bevallása szerint, a „főzést” élvezi igazán. A fény-

képezést magát egyszerűen kertészkedésként éli meg: egy-egy kép akár egy érett zöldség, amit ő kosárba szed. A munkának ez a része szükséges ugyan, de sokkal kevésbé élvezetes számára, mint a sötétkamrában töltött órák, amikor is képeit szimpla tényekből ékszerekké alakítja. Susan Sontag alighanem az instant romantika⁴ élvonalába sorolná képeit: az alkotások minden egyes részlete arra ösztönzi a nézőt, hogy a tényektől eltekintsen.⁵ A művész célja pedig éppen ez: a katasztrófa újraértelmezése és eddig ismeretlen mélységek felfedezése. [BK0173]

A Miho Kajioakát képviselő IBASHO Galéria fala az Haute Photographie során, Rotterdam, 2019 © az IBASHO jóvoltából

„Elképzelttem azokat a pávákat, ahogy az üres várost járkák gyönyörű, kitért farktollaikkal.”⁶ Ez a tragédiára fittyet hányó szépség, akár csak Kamaisi rózsái, olyannyira eltért a sajtóban keringő képektől, hogy a fotográfus egymástól jól elkülönülő, mégis elválaszthatatlan rétegekben kezdte el látni a szerencsétlenség helyszínét – és 2011 óta szinte minden mást is. [BK0074] A sorozat képei között éppúgy akadnak korábbi, külföldön készült fotográfiák, mint a katasztrófa után, Japánban született felvételek. Témájuk többnyire a mindennapi élet, összetartozásuk első ránézésre nem nyilvánvaló. „A [fényképeim közötti] különbségek lényegtelenek. Boldogság és szomorúság, szépség és tragédia – ezek mind csak a fejünkben léteznek. A dolgok simán csak olyanok, amilyenek.”⁷ [BK0185]

Itt van például az átszellemülten rágógumit pukkantató lány [BK0340]. A 19x19, illetve 31x31 centiméteres verzióban létező játékos nyomat épp úgy állít emléket a lét szinte elviselhetetlen könnyűségének, mint Eadweard Muybridge vágató lovának, vagy éppen meztelenül birkózó férfialakjainak – csak hogy egy párat említsek a híres fotográfus ikonikus sorozataiból. Talán azzal nyert meg magának a művésznő, hogy az életet csak épp annyira veszi komolyan, amennyire feltétlenül szükséges.

Az elkészült fotók erősen manipulált mivolta teljes szinkronban áll az alkotó fenti filozófiájával – és festői múltjával. A falon csoportos egységben, majdhogynem szobrászati alkotásokként bemutatott művek szépen rímelenek az érzelmeket társadalmi konstrukcióként megélő Kajioaka gondolataival. Szimbolikus üzenetek arról, milyen szép is embernek lenni; sorscsapások ide vagy oda.

¹ Videointerjú az alkotóval:

Miho Kajioaka's Interview - *And where did the peacocks go?*, a cikk szerzőjének saját fordítása, vimeo.com/174489615, 2017, hozzáférve: 2019. Március 19.

² KAJIOKA, Miho: *And, where did the peacocks go?*, the(m) editions, 2018.

³ CHEVRIER, Jean-François: „*The Adventures of the Picture Form in the History of Photography (1989)*”, ford. Gilson Michael, szerk.:

FOGLE, Douglas: *The Last Picture Show: Artists Using Photography 1960–1982*, Minneapolis, Walker Art Center, 2003, 113-128.

⁴ SONTAG, Susan: *On Photography*, Penguin Modern Classics, London, 2008.

⁵ Habár Sontag erről nem pozitív értelemben beszél, én az állandósult negatív hírzápor Kajioaka-féle ellensúlyozását és elmélyítését nem csak hogy fontosnak, hanem határozottan szükségesnek látom. Sőt, Sontag itt elsősorban a sajtófotóról beszél, amely igen messze van szépművészetétől.

⁶ AMAGLIO, Michele: „*And, where did the peacocks go? I Miho Kajioaka*”, a cikk szerzőjének saját fordítása, www.ardesiaprojects.com/en/senza-categoria-en/and-where-did-the-peacocks-go-miho-kajioaka, 2016, hozzáférve: 2019. Március 19.

⁷ KAJIOKA, Miho: „*As it is*”, a cikk szerzőjének saját fordítása, www.lensculture.com/articles/miho-kajioaka-as-it-is, hozzáférve: 2019. Március 19.

Miho Kajioaka: *BK0340*, 2018, színezett zselatinos ezüst, © Miho Kajioaka, az IBASHO jóvoltából

Miho Kajioaka: *So it goes*, IBASHO Galéria, Antwerpen, 2018 © az IBASHO jóvoltából

